

ЗМ 37 « Удосконалення власного мовлення» Тема : Розділові знаки у складносурядних реченнях

ВИКОНАЛА
СТУДЕНТКА ГР ДІ-9-1
ЧЕЛІБІЙСЬКА ТЕТЯНА

Складносурядне речення

СКЛАДНОСУРЯДНЕ РЕЧЕННЯ (ССР) — СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ, В ЯКОМУ ПРОСТІ (СУРЯДНІ) РЕЧЕННЯ РІВНОПРАВНІ ЗА ЗМІСТОМ І ПОВ'ЯЗАНІ СУРЯДНИМИ СПОЛУЧНИКАМИ.

ЧАСТО ЛИШЕ ПЕРША ЧАСТИНА БУДУЄТЬСЯ ВІЛЬНО, А ДРУГА ПЕВНОЮ МІРОЮ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЇЇ ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ.

Між частинами ССР перед сполучником сурядності

кома	тире	Крапка з комою	Кома не ставиться
1.Одночасність. 2.Послідовність. 3.Причина й наслідок.	1.Різке протиставлення. 2.Швидка зміна подій 3.Несподіваний результат	1.Частини значно поширені. 2. Далекі за змістом	1.Спільне для всіх умовно простих речень слово.

Розділові знаки у складносурядних реченнях

Кома між частинами складносурядного речення

1. Між частинами складносурядних речень, з'єднаних єднальними, протиставними і розділовими сполучниками, ставиться **кома**:

- ▶ **Одночасність** : *Довкола будиночків цвів бузок, і на білі стіни падала прозора тінь від листя (Панч);*
- ▶ Нас розлучали з рідними, з життям і навіть - з мрією, але ніщо й ніколи нас не розлучало з вірою (Б. Ол.); *Чарівне море, та наймиліша серцю таки земля (Іван.);*
- ▶ **Послідовність** : *То мати гукає, то мати шепоче, Мене виряджаючи в дальню дорогу (Вор.).*

Кома між частинами складносурядного речення не ставиться

Якщо вони :

- ▶ **а)** мають спільний другорядний член або спільне вставне слово і поєднуються неповторюваними сполучниками /, та (у значенні /); спільними для обох частин можуть бути також видільні частки тільки, лише, мабуть;
- ▶ *Мабуть, батько ще дужче посивів і мати ще дужче зігнулася (Гол.); Тільки невсипуще море бухає десь здалеку та зорі тремтять в нічній прохолоді (Коц.).*
- ▶ **Примітка.** Якщо сполучники і (й), та (і) повторюються, то кома ставиться: *Здавалося, і вітер тут чорний, і дощ ллється з неба чорний, як смола (Гонч.);*

Кома між частинами складносурядного речення не ставиться

- ▶ **Якщо вони :**
- ▶ **б)** мають спільне підрядне речення:
- ▶ Коли ж одчинили вікно, світло впало на ціле море напружених, схвильованих облич і крізь вікно в хату влетіла стоока тривога (Коц.);

Кома між частинами складносурядного речення не ставиться

- ▶ **в)** якщо обидві частини речення однотипні (питальні, спонукальні, окличні або називні речення):
- ▶ *Надіє! Надіє!.. О хто тебе ніжно на грудях не грів і хто за тобою орлом не летів?* (Олесь);
- ▶ *Хай лягають зморшки на обличчя і все вище тисне кров моя, Юності в Вітчизни я позичу і пісень позичу в солов'я* (Сос);

Кома між частинами складносурядного речення не ставиться

- ▶ **Якщо вони :**
- ▶ г) виражені двома називними або безособовими реченнями: *Вітер і дощ. Ніч, якої ніхто не забуде (Довж.); Дощило і в повітрі віяло прохолодою (Гол.).*
- ▶ Примітка. Між безособовими реченнями кома ставиться, якщо їх присудки неоднорідні за значенням: *Розвиднілось, і в повітрі помітно потеплішало (Гол.);*
- ▶ г) виражені окличними реченнями: *Який простір і як легко дихати під високим небом Кавказу! (Мас).*

Тире між частинами складносурядного речення

- ▶ 1. Якщо частини складносурядного речення, з'єднані сполучниками *і (й), та (і), та й, а*, виражають швидку або несподівану зміну подій або різке протиставлення, то перед сполучником ставиться **тире**:
- ▶ **Приклад. Зміна подій** : *Хвилина ще - і схід розпише в сліпучі барви небосхил* (Мас);
- ▶ **Протиставлення** :
Закрався вечір, одшуміла праця.
Як сльози, затремтіли ліхтарі –
Та діти наші ночі не бояться (Рил.).

Тире між частинами складносурядного речення

- ▶ 3. Якщо друга частина складносурядного речення виражає наслідок або висновок з того, про що йдеться у першій, перед нею ставиться тире (інколи кома й тире):

- ▶ **Приклад . Протиставлення :**

Зима летіла над землею,

І от весна - *і все в цвіту* (Сос.І);

Я вірю в диво! Прийде час, -

І вільні й рівні встануть люди

Й здійсняться мрії всі ураз! (Олесь).

Крапка з комою між частинами складносурядного речення

- ▶ 4. Якщо частини складносурядного речення, з'єднані сполучниками *а, але, проте, все ж, однак* (рідше єднальними *та*), дуже поширені, або вже мають усередині розділові знаки, або далекі за змістом, або автор хоче підкреслити їхню самостійність, то ставиться **крапка з комою**:
- ▶ **Приклад . *Далекі за змістом*** : Отак ми їхали, то з надсадним виттям мотора пнулись угору, то повільно спускаючись вниз; і чорний Черемош спочатку пінився з лівого боку, *а потім з правого; і гори злітали увись із святковою легкістю; і блакитного серпанку було повно і попереду, і ззаду, й над нами* (Гуц.).

Вправа 1. Перепишіть речення, правильно розставивши розділові знаки.

- 1. *То мати гукає то мати шепоче мене виряджаючи в дальню дорогу* (Вор.).**
- 2. Нас розлучали з рідними з життям і навіть з мрією але ніщо й ніколи нас не розлучало з вірою (Б. Ол.).**
- 3. *Чарівне море та наймиліша серцю така земля* (Іван.).**
- 4. Хай лягають зморшки на обличчя і все вище тисне кров моя Юності в Вітчизни я позичу і пісень позичу в солов'я (Сос).**
- 5. *Хвилина ще і схід розпише в сліпучі барви небосхил* (Мас)**

I. Спишіть речення, розставляючи пропущені розділові знаки та розкриваючи дужки.

1. Сонечко зайшло і надворі почало вже темніти (І. Нечуй-2. Левицький). Не то осінні води шуміли збігаючи в Дунай не то вітер бився в заломах провалля (М Коцюбинський)3. Ся розмова лишила в мені якийсь гіркий несмак; але миритись, брати назад свої слова у мене не було бажання (Леся Українка)4. Несподіваний ривок і ми відриваємося від землі (А. Шиян)

Розв'яжіть тести.

- а) Вкажіть речення, у якому неправильно розставлено розділові знаки:
- А) Пізнайте істину - і вона порятує вас.
 - Б) Чи то вітер верхів'ям смерек гуляє, чи то вовк самотній виє.
 - В) У полях диміла місячна курява, і тихим посвистом бриніли жита й пшеничні ожереди.
- ▶ Вкажіть речення, у якому необхідно поставити тире між його частинами:
- А) Пограли гори-хвилі і скілок не стало.
 - Б) І Дніпр укрили байдаки і заспівали козаки.
 - В) А десь біжать залізні коні і пахне холодом трава.

Вправа. Перепишіть речення, правильно розставивши розділові знаки.

- ▶ **Отак ми їхали то з надсадним виттям мотора пнулись угору то повільно спускаючись вниз і чорний Черемош спочатку пінився з лівого боку а потім з правого і гори злітали увись із святковою легкістю і блакитног серпанку було повно і попереду і ззаду й над нами (Гуц.).**
- ▶ **Зима летіла над землею і от весна і все в цвіту (Сос.І; Я вірю в диво! Прийде час і вільні й вні встануть люди й здійсняться мрії всі ураз! (Олесь).**

Дякую за увагу !